

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2024. gada 22. maijā
(OR. en)

9097/24

Starpiestāžu lieta:
2024/0012(NLE)

POLCOM 167
COMER 68
RELEX 547
DUAL USE 35
RECH 173
ENER 188
ENV 433

LEĢISLATĪVIE AKTI UN CITI DOKUMENTI

Temats: PADOMES IETEIKUMS par pētniecības drošības stiprināšanu

PADOMES IETEIKUMS

(... gada ...)

par pētniecības drošības stiprināšanu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu saistībā ar 182. panta 5. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

- (1) Pasaules klases pētniecības un inovācijas pamatā ir atvērtība, starptautiskā sadarbība un akadēmiskā brīvība. Tomēr, augot starptautiskajam saspīlējumam un pētniecības un inovācijas ģeopolitiskajai nozīmei, Savienības pētnieki un akadēmiskās aprindas, sadarbojoties starptautiski, arvien vairāk ir pakļauti riskiem saistībā ar pētniecības drošību, kā rezultātā Eiropas pētniecība un inovācija saskaras ar ļaunprātīgu ietekmi un to, ka tās tiek ļaunprātīgi izmantotas tā, ka tiek ietekmēta Savienības drošība vai pārkāptas Savienības vērtības un pamattiesības, kas noteiktas Līgumā par Eiropas Savienību (“LES”) un Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (“Harta”). Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai Savienības pētniecības un inovācijas nozare tiktu atbalstīta un tai tiktu nodrošinātas iespējas vērsties pret šiem riskiem. Lai starptautiskā sadarbība būtu atvērta un droša, ir vajadzīgi precīzi un samērīgi aizsardzības pasākumi.
- (2) Mainīgajā ģeopolitiskajā kontekstā ir steidzami vajadzīga visu dalībvalstu un Komisijas kopīga reakcija, lai pastiprinātu un izmantotu pētniecības un inovācijas potenciālu visā Savienībā. Tikai kolektīvi centieni var nodrošināt pētniecības drošības stiprināšanu. Šajā kontekstā ir arī no jauna jālīdzsvaro starptautiskā sadarbība pētniecības un inovācijas jomā, ņemot vērā Savienības intereses, vērtības un principus, lai attīstītu un aizsargātu Savienības stratēģisko autonomiju, vienlaikus saglabājot atvērtu ekonomiku¹ un cenšoties panākt vienlīdzīgus konkurences apstākļus un līdzsvarotu savstarpēju atvērtību.

¹ Eiropadomes ārkārtas sanāksme (2020. gada 1. un 2. oktobris) — secinājumi, 13/20, 3. punkts.

- (3) Atvērtā zinātne nodrošina, ka zinātniskā pētniecība tiek padarīta cik vien iespējams pieklūstama zinātnes, ekonomikas un visas sabiedrības labā. Starptautiskā sadarbība pētniecības un inovācijas jomā ir būtiska, lai rastu risinājumus neatliekamām globālām problēmām mūsu sabiedrības labā, un veicina zinātnisko izcilību, savukārt pētniecības talantu starptautiskā mobilitāte bagātina zinātnisko izpēti un ir būtiska inovācijas veicināšanā un zinātniskos atklājumos. Akadēmiskā brīvība nozīmē to, ka pētnieki var brīvi veikt pētījumus un izvēlēties pētniecības metodes, kā arī pētniecības partnerus visā pasaulē, paturot prātā, ka akadēmiskā brīvība nozīmē arī akadēmisko atbildību.
- (4) Augošās stratēģiskās konkurences un atgriešanās pie spēka politikas dēļ starptautiskajās attiecībās arvien vairāk izpaužas darījumu raksturs. Šīs pārmaiņas ir radījušas apdraudējumus, kas ir daudzveidīgi, neparedzami un bieži hibrīdiski². Ņemot vērā to, ka kritiski svarīgas zināšanas un tehnoloģijas ir izšķirošas politiskā, ekonomiskā, izlūkdatu vākšanas un militārā pārkuma nodrošināšanā, daži Savienības konkurenti arvien vairāk attīsta savas spējas šajā jomā vai aktīvi īsteno civilā un militārā sektora saplūdināšanas stratēģijas.
- (5) Hibrīddraudai var ietekmēt visas attiecīgās nozares, taču atvērtības, akadēmiskās brīvības, iestāžu autonomijas un pasaules mēroga sadarbības dēļ pētniecības un inovācijas nozare ir īpaši neaizsargāta. Savienības darbojošos pētniekus un novatorus var mēģināt izmantot, lai iegūtu jaunākās zināšanas un tehnoloģijas, dažkārt pielietojot maldinošas un slepenas metodes vai tiešu zagšanu vai piespiešanu, bet biežāk izmantojot šķietami godprātīgu starptautisku akadēmisko sadarbību. Papildus tam, ka tiek apdraudēta drošība un labklājība, hibrīddraudai varētu ietekmēt arī akadēmisko brīvību un pētniecības integritāti Savienībā.

² Kopīgs regulējums hibrīddraudu apkarošanai – Eiropas Savienības reakcija, JOIN(2016)18.

- (6) Tādējādi pētniecības un inovācijas nozare darbojas sadarbībai arvien sarežģītākā starptautiskā kontekstā, kurā pastāv risks, ka kritiski svarīgas zināšanas un tehnoloģijas var nevēlami tikt nodotas trešām valstīm, kur tās varētu izmantot šo valstu militāro spēju un izlūkošanas dienestu stiprināšanai, ietekmējot Savienības un tās dalībvalstu drošību, vai mērķiem, kas pārkāpj Savienības vērtības un pamattiesības. Lai gan minētā sadarbība ne vienmēr ir ar likumu aizliegta, tā var raisīt ievērojamas bažas par drošību un ētiku.
- (7) Saskaņā ar iestāžu autonomiju un akadēmisko brīvību par savas starptautiskās sadarbības attīstību un pārvaldību primāri atbild organizācijas, kas veic pētniecību, un organizācijas, kas finansē pētniecību. Visu līmeņu publiskajām iestādēm būtu jāapsver iespēja sniegt tām palīdzību un atbalstu, nodrošinot tām iespēju pieņemt uz informāciju balstītus lēmumus un pārvaldīt ar pētniecības drošību saistītos riskus.
- (8) Pēdējos gados vairākās dalībvalstīs un Savienības līmenī ir risinājušas diskusijas par pētniecības drošības stiprināšanu, un tajās ir veiktas dažādas iniciatīvas:
- 2021. gada maijā Komisija publicēja paziņojumu par globālo pieeju pētniecībai un inovācijai, kurā izklāstīta jauna Eiropas starptautiskās pētniecības un inovācijas politikas stratēģija. Padome uz to reaģēja 2021. gada septembrī, pieņemot Padomes secinājumus, kuros uzsvērtā Savienības un dalībvalstu apņemšanās stiprināt pasākumus cīņā pret ārvalstu iejaukšanos;

- Savienības 2021. – 2027. gada pētniecības un inovācijas pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa” tika ieviesti vairāki aizsardzības pasākumi, kas īsteno Savienības kā vienas no lielākajām pētniecības finansētājām īpašo atbildību;
- 2021. gada novembrī secinājumos par Eiropas Pētniecības telpas (EPT) turpmāko pārvaldību Padome pieņēma EPT politikas programmu 2022. – 2024. gadam, ārvalstu iejaukšanās novēršanu iekļaujot vienā no prioritārajām darbībām;
- 2022. gada janvārī Komisija, pildot saistības, kas izriet gan no globālās pieejas, gan EPT politiskās programmas, publicēja savu dienestu darba dokumentu par ārvalstu iejaukšanās novēršanu pētniecībā un inovācijā. Turklāt 2023. gada gaitā norisinājās savstarpējas mācīšanās pasākums, lai dalībvalstu starpā atvieglotu mācīšanos no līdzbiedriem;
- Eiropas Parlaments 2022. gada 9. martā pieņēma rezolūciju par ārvalstu iejaukšanos visos Savienības demokrātiskajos procesos, tostarp dezinformāciju, aicinādams stiprināt akadēmisko brīvību, uzlabot ārvalstu finansējuma pārredzamību, kā arī precīzi apzināt un uzraudzīt ārvalstu ietekmi kultūras, akadēmiskajā un reliģiskajā jomā;

- Padome 2022. gada aprīlī pieņēma secinājumus par Eiropas stratēģiju augstākās izglītības iestāžu iespēju palielināšanai Eiropas nākotnes vārdā, kuros tā īpaši norāda, ka padziļināta sadarbība Savienībā var būt noderīga, lai atbalstītu augstākās izglītības iestādes un pētniekus, pasniedzējus, studentus un personālu nodrošinātu ar instrumentiem, kas vajadzīgi, lai risinātu tādas taisnīgas globālās sadarbības problēmas kā nevienlīdzība, ārvalstu iejaukšanās un šķēršļi atvērtai zinātnei. Padome arī uzsver, ka ir jāveicina informēta un neatkarīga izpratne par trešo valstu partneriem;
- 2022. gada 10. jūnijā Padome pieņēma secinājumus par vērtībām un principiem starptautiskajai sadarbībai pētniecības un inovācijas jomā, kuros tā uzsver riska pārvaldības un drošības nozīmi un aicina Komisiju un dalībvalstis turpināt pilnveidot labo praksi;
- Plašākā drošības un aizsardzības perspektīvā turpinās darbs saistībā ar ES Drošības savienības stratēģiju³, kā arī Stratēģisko kompasu drošībai un aizsardzībai, kura mērķis ir kopīgi novērtēt apdraudējumus un izaicinājumus un panākt lielāku saskaņotību jau notiekošajām darbībām drošības un aizsardzības jomā, cita starpā izmantojot Savienības hibrīddraudu novēršanas rīkkopu, kurā apvienoti dažādi instrumenti, ar ko atklāt dažādus hibrīddraudus un reaģēt uz tiem;

³ COM(2020)605.

- Savienības eksporta kontroles noteikumu jomā attiecībā uz divējāda lietojuma precēm un tehnoloģijām ļoti svarīga pētniecības drošībai ir Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/821⁴. Lai palīdzētu pētniecības organizācijām, Komisija 2021. gada septembrī publicēja ieteikumu par atbilstības programmām pētniecībai, kura attiecas uz divējāda lietojuma precēm⁵.
- (9) Komisija un Augstais pārstāvis pieņēma kopīgu paziņojumu par Eiropas ekonomiskās drošības stratēģiju⁶, kuras mērķis ir nodrošināt, ka Savienība turpina gūt labumu no ekonomikas atvērības, vienlaikus minimizējot riskus tās ekonomiskajai drošībai. Stratēģija ierosina trīs pīlāru pieeju: Savienības ekonomiskās bāzes un konkurētspējas veicināšana, aizsardzība pret riskiem, un partnerība ar iespējami plašāku valstu loku nolūkā risināt kopīgas problēmas un aizsargāt kopīgas intereses. Katrā no pīlāriem būtiska nozīme ir pētniecībai un inovācijai.

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/821 (2021. gada 20. maijs), ar ko izveido Savienības režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, starpniecības, tehniskās palīdzības, tranzīta un pārvadājumu kontrolei (pārstrādāta redakcija) (OV L 206, 11.6.2021., 1. lpp.).

⁵ Komisijas ieteikums (ES) 2021/1700 (2021. gada 15. septembris) par iekšējām atbilstības programmām tādas pētniecības kontrolei, kura attiecas uz divējāda lietojuma precēm, ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/821, ar ko izveido Savienības režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, starpniecības, tehniskās palīdzības, tranzīta un pārvadājumu kontrolei (OV L 338, 23.9.2021., 1. lpp.).

⁶ JOIN(2023)20.

- (10) Turpinot darbu pēc minētā kopīgā paziņojuma, Komisijas ieteikumā (ES) 2023/2113⁷ tika apzinātas Savienības ekonomiskajai drošībai kritiski svarīgu tehnoloģiju jomas turpmākai riska novērtēšanai kopā ar dalībvalstīm. Riska novērtēšana jau prioritārā kārtā sākta četrās no 10 apzinātajām kritiski svarīgu tehnoloģiju jomām: attiecībā uz progresīviem pusvadītājiem, mākslīgo intelektu, kvantiskajām tehnoloģijām un biotehnoloģijām. Riska novērtēšanas rezultāti galīgajā veidā varētu būt pamats citiem potenciāliem Eiropas ekonomiskās drošības stratēģijas īstenošanas pasākumiem, tostarp pētniecības drošības stiprināšanas pasākumiem.
- (11) Kopīgajā paziņojumā par Eiropas ekonomiskās drošības stratēģiju tika arī paziņots, ka Komisija ierosinās pasākumus pētniecības drošības stiprināšanai, nodrošinot esošo rīku izmantošanu un nosakot un novēršot atlikušās nepilnības, tomēr saglabājot pētniecības un inovācijas ekosistēmas atvērtību. Šis ieteikums ir daļa no pasākumu kopuma, ko Komisija izdeva 2024. gada janvārī, turpinot darbu pēc kopīgā paziņojuma.
- (12) Attiecībā uz iepriekšējā punktā minēto nepilnību noteikšanu diskusijas ar dalībvalstīm un ieinteresēto personu organizācijām liecina, ka politikas veidotājiem un visiem citiem attiecīgiem dalībniekiem ir steidzami vajadzīga lielāka konceptuāla skaidrība un vienota izpratne par apspriežamajiem jautājumiem, arī par to, kāds politisks risinājums ir reizē samērīgs un iedarbīgs.

⁷ Komisijas Ieteikums (ES) 2023/2113 (2023. gada 3. oktobris) par ES ekonomiskajai drošībai kritiski svarīgo tehnoloģiju jomām turpmākai riska novērtēšanai kopā ar dalībvalstīm (OV L, 2023/2113, 11.10.2023.).

- (13) Arvien vairāk dalībvalstu ir izstrādājušas vai izstrādā politiku, kuras mērķis ir stiprināt pētniecības drošību. Lai arī minētie centieni kopumā palīdz uzlabot informētību un stiprināt noturību, patiesam iedarbīgumam nepieciešams, lai aizsardzības pasākumi tiktu konsekventi izstrādāti un īstenoti visos līmeņos, tostarp, Savienības, valstu, reģionālajā, kā arī organizāciju, kas veic pētniecību, un organizāciju, kas finansē pētniecību, līmenī. Tāpēc ir vajadzīga koordinācija Savienības līmenī un Komisijas atbalsts spēju veidošanai un prakses apmaiņai, lai aizsargātu EPT integritāti, vienlaikus ievērojot dalībvalstu kompetences tālākai virzībai, piemēram, izstrādājot tiesisko regulējumu.
- (14) Ir svarīgi, lai hibrīddraudu, kas ietekmē pētniecības un inovācijas ekosistēmu, tiktu novērtēti strukturāli, uzlabojot situācijas apzināšanos politikas veidotāju vidū, ļaujoties uz vienoto izlūkdatu analīzes procedūru, jo īpaši Hibrīddraudu analīzes vienību, un ņemot vērā Eiropas Izcilības centra hibrīddraudu novēršanai darbu, kā arī Eiropas Savienības Kiberdrošības aģentūras un Eiropola izveidotā Eiropas Kibernoziedzības apkarošanas centra darbu saistībā ar kiberdrošības apdraudējumiem.
- (15) Ņemot vērā, ka ievērojama daļa pētniecības un inovācijas notiek privātajā sektorā, būtu jāuzsver, ka, lai arī uzņēmumi var tikt pakļauti līdzīgiem riskiem, tomēr rakstura, vajadzību un spēju ziņā tie atšķiras no organizācijām, kas veic pētniecību.

- (16) Pienācīga uzmanība būtu jāveltī dalībvalstu un svarīgu starptautisku partneru politiskajai pieredzei, vienlaikus uzsverot, ka būtu jāformulē pieeja, kas atbilst unikālajam Eiropas kontekstam. Labas prakses apmaiņa notiek, piemēram, ar Daudzpusējā dialoga par vērtībām un principiem starptautiskajai sadarbībai pētniecības un inovācijas jomā starpniecību, asociācijas sarunās un Kopīgās Zinātnes un tehnoloģiju koordinācijas komitejas sanāksmēs par starptautiskiem zinātnes un tehnoloģiju nolīgumiem, kā arī tādos daudzpusējos forumos kā G7, un attiecīgos daudzpusējos eksporta kontroles pasākumos.
- (17) Pētniecības drošība ir problēma, kurai tiek pievērsta arvien lielāka uzmanība, un diskusijas par attiecīgajiem riskiem un to, kā tos vislabāk pārvaldīt, kļūst intensīvākas. Līdz ar to ir vēl vairāk jāuzlabo informētība, jāveicina un jāatvieglo mācīšanās no līdzbiedriem starp dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresēto personu organizācijām, kā arī jāsekmē elastīga un dinamiska mācīšanās pieeja.
- (18) Šajā ieteikumā:
- 1) “pētniecības drošība” ir tādu risku paredzēšana un pārvaldība, kas saistīti ar: a) kritiski svarīgu zināšanu un tehnoloģiju nevēlamu nodošanu, kas var ietekmēt Savienības un tās dalībvalstu drošību, piemēram, ja tās novirza militāriem vai izlūkošanas nolūkiem trešās valstīs; b) ļaunprātīgu ietekmi uz pētniecību, ja pētniecību var instrumentalizēt trešās valstīs vai no trešām valstīm, lai cita starpā radītu dezinformāciju vai mudinātu studentus un pētniekus uz pašcenzūru, pārkāpjot Savienības akadēmisko brīvību un pētniecības integritāti; c) ētikas vai integritātes pārkāpumiem, ja zināšanas un tehnoloģijas tiek izmantotas Līgumos definēto Savienības vērtību un pamattiesību neievērošanai, pārkāpšanai vai graušanai.

- 2) “pētniecības un inovācijas nozare” ir visas organizācijas, kas veic pētniecību, tostarp, augstākās izglītības iestādes, ciktāl tās veic pētniecību, organizācijas, kas finansē pētniecību, un pētniecības infrastruktūra visā Savienībā, kā arī visi citi Savienības pētniecības un inovācijas ekosistēmas dalībnieki. Lai arī šā ieteikuma elementi var vienlīdz attiekties arī uz uzņēmumiem, ir vajadzīga iesaiste ar privātā sektora dalībniekiem, lai pievērstos viņu pētniecības drošībai.
- 3) “organizācija, kas veic pētniecību” ir bezpeļņas organizācija, kas veic zinātnisku pētniecību.
- 4) “starptautiskā sadarbība” ir Savienības iedibinātu organizāciju, kas veic pētniecību, un organizāciju, kas finansē pētniecību, vai šo organizāciju finansētu individuālu pētnieku sadarbība, no vienas puses, ar subjektiem, tostarp, uzņēmumiem, kas iedibināti ārpus Savienības, vai minēto subjektu finansētiem individuāliem pētniekiem, no otras puses. Sadarbība ar pētniecību veicošām organizācijām un uzņēmumiem, kas iedibināti Savienībā, bet ir ārpus Savienības subjektu īpašumā vai kontrolē, būtu jāskata atbilstoši riska izvērtējumam.

- 5) “risika izvērtēšana” ir process saistībā ar starptautisku sadarbību pētniecībā un inovācijā, kurā tiek ņemta vērā galveno riska faktoru kombinācija. Minēto faktoru kombinācija nosaka riska līmeni. Galvenos novērtējamus elementus var iedalīt četrās kategorijās: a) Savienībā bāzētas organizācijas, kura iesaistās starptautiskajā sadarbībā, riska profils: apsver organizācijas stiprās puses un vājās vietas, tostarp finansiālu atkarību, kas ir būtiska pētniecības projektam; b) pētniecības un inovācijas joma, kurā notiks starptautiskā sadarbība: apsver, vai projekts koncentrējas uz pētniecības jomām, kas ietver kritiski svarīgas zināšanas un tehnoloģijas, metodiku, datus vai pētniecības infrastruktūru, kas tiek uzskatīta par īpaši sensitīvu, raugoties no drošības vai Savienības vērtību un pamattiesību viedokļa; c) tās trešās valsts riska profils, kurā ir bāzēts starptautiskais partneris vai no kuras ir tā īpašnieks vai kontrolētājs (piemēram, vai uz valsti attiecas ierobežojoši pasākumi, vai tai ir trūkumi tiesiskuma vai cilvēktiesību aizsardzības jomā, agresīva civilā un militārā sektora saplūdināšanas stratēģija vai ierobežota akadēmiskā brīvība); d) starptautiskās partnerorganizācijas riska profils, proti: – veic tās organizācijas, ar kuru plāno sadarboties, uzticamības pārbaudi, lai noteiktu, cita starpā, vai uz to attiecas ierobežojoši pasākumi, vai tai ir saikne ar militārpersonām, iesaistīto pētnieku vai darbinieku sakarus, kā arī partnera nodomus attiecībā uz pētniecības rezultātu tiešo izmantošanu.

- 6) “kritiski svarīgas zināšanas un tehnoloģijas” ir zināšanas un tehnoloģijas, tostarp zinātība, jaunās un revolucionārās jomās un jomās, kas ir būtiskas Savienības un tās dalībvalstu ekonomiskajai konkurētspējai, sociālajai labklājībai un drošībai un kurās tādēļ ir nevēlama pārmērīga atkarība no trešām valstīm, ņemot vērā pētniecības drošības dinamisko raksturu un mainīgos riskus. Tas ietver, bet neaprobežojas ar pētniecību un inovāciju ar divējāda lietojuma potenciālu;
- 7) “trešās valstis” ir visas valstis ārpus Savienības.

AR ŠO IESAKA DALĪBVALSTĪM UN EIROPAS KOMISIJAI:

1. Plānojot un īstenojot politikas darbības nolūkā stiprināt pētniecības drošību, ņemt vērā šādus atbildīgas internacionalizācijas principus:
 - a) turpināt veicināt un aizstāvēt akadēmisko brīvību un iestāžu autonomiju, ņemot vērā, ka organizācijas, kas veic pētniecību, ir pirmām kārtām atbildīgas par savu starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā;
 - b) turpināt sekmēt un veicināt tādu starptautisko sadarbību pētniecības un inovācijas jomā, kas ir gan atvērta, gan droša, saskaņā ar principu “tik atvērti, cik iespējams, tik slēgti, cik vajadzīgs”, nodrošinot, ka pētniecības rezultāti ir atrodami, piekļūstami, savietojami un atkalizmantojami (*FAIR*), pienācīgi ņemot vērā piemērojamus ierobežojumus, to starpā drošības apsvērumus;
 - c) nodrošināt pasākumu samērīgumu – ja tiek ieviesti aizsardzības pasākumi, tiem nebūtu jāpārsniedz tas, kas ir nepieciešams, lai mazinātu attiecīgo risku, un būtu jāizvairās no jebkāda nevajadzīga administratīvā sloga. Mērķis ir drīzāk pārvaldīt risku nekā izvairīties no tā;
 - d) virzīt pētniecības drošības pasākumus uz ekonomiskās drošības, kā arī Savienības un valsts drošības, aizsardzību un Savienības vērtību un pamattiesību, akadēmiskās brīvības un pētniecības integritātes aizsardzību un veicināšanu, vienlaikus izvairoties no protekcionalisma un pētniecības un inovācijas politiskas instrumentalizācijas;

- e) veicināt pētniecības un inovācijas nozares pašpārvaldi piemērojamā tiesiskā regulējuma ietvaros, nodrošinot iespēju tās dalībniekiem pieņemt uz informāciju balstītus lēmumus, uzsverot organizāciju, kas veic pētniecību, sabiedrisko atbildību, ņemot vērā to, ka akadēmiskā brīvība nozīmē arī akadēmisko atbildību;
- f) pieņemt visas valdības pieeju, kas apvieno attiecīgās speciālās zināšanas un prasmes, nodrošina visaptverošu pieeju pētniecības drošībai un veicina valdības darbību un ziņojumapmaiņas saskaņotību attiecībā uz pētniecības un inovācijas nozari, tostarp vajadzīgos pasākumus attiecīgā darbaspēka kvalifikācijas celšanai un pārkvalifikācijai;
- g) īstenojot uz risku balstītu pieeju, pieņemt politiku bez valstu izšķirības, apzinot un novēršot pētniecības drošības riskus neatkarīgi no tā, kur tie rodas, jo tā ir vislabākā garantija, ka saglabājas līdzsvarota pieeja iespējām un riskiem pētniecības un inovācijas sadarbībā un netiek atstātas bez ievēribas mainīgās norises apdraudējuma ainā, tostarp jaunu apdraudētāju parādīšanās;
- h) nodrošināt, ka tiek darīts viss iespējamais, lai izvairītos no tiešas un netiešas grupu vai indivīdu visu veidu diskriminācijas un stigmatizācijas, kas var rasties kā neparedzētas aizsardzības pasākumu sekas, un nodrošināt Hartā nostiprināto pamattiesību pilnīgu ievērošanu;

- i) atzīt pētniecības drošības dinamisko raksturu, ko veido jaunas atziņas, mainīgi riski un ģeopolitiskais konteksts, kā dēļ nepieciešams īstenot mācīšanās pieeju, veicot periodiskus pārskatus un atjauninājumus, lai nodrošinātu, ka pētniecības drošības politika un ar to saistītie spēju veidošanas centieni joprojām ir aktuāli, iedarbīgi un samērīgi un ka tie atbilst iepriekš minētajiem principiem.

IESAKA DALĪBVALSTĪM, pilnībā ievērojot subsidiaritāti, proporcionālītāti, iestāžu autonomiju un akadēmisko brīvību un saskaņā ar dalībvalstu konkrētajiem apstākļiem, dažādajām izejas pozīcijām un to ekskluzīvo kompetenci attiecībā uz valsts drošību, neskarot dalībvalstu iespēju pārsniegt norādīto:

2. Virzīties uz to, lai izstrādātu un īstenotu saskaņotu politisku darbību kopumu pētniecības drošības stiprināšanai, iespējami labi izmantojot šajā iedaļā uzskaitītos elementus.
3. Iesaistīties dialogā ar pētniecības un inovācijas nozari, lai noteiktu pienākumus un uzdevumus un izstrādātu valsts pieeju – ja tāda jau nav izstrādāta –, piemēram, formulējot pamatnostādnes vai uzskaitot attiecīgos pasākumus un iniciatīvas pētniecības drošības veicināšanai ar skaidri noteiktu īstenošanas procesu, vienlaikus ņemot vērā Komisijas norādes un pieejamos atbalsta rīkus.

4. Attiecīgā gadījumā izveidot jaunu vai nostiprināt esošu atbalsta struktūru vai pakalpojumu, lai palīdzētu pētniecības un inovācijas nozarei vērsties pret riskiem saistībā ar starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā. Apvienojot starpnozaru speciālās zināšanas un prasmes, šāda atbalsta struktūra vai pakalpojumi varētu sniegt informāciju un ieteikumus, ko organizācijas, kas veic un finansē pētniecību, var izmantot, lai pieņemtu uz informāciju balstītus lēmumus, izsverot iespējas un riskus gaidāmai starptautiskai sadarbībai, kā arī citus pakalpojumus, kas nepārprotami ir vajadzīgi pētniecības un inovācijas nozarei, tostarp izpratnes veicināšanas pasākumus un mācību kursus.
5. Stiprināt pierādījumu bāzi pētniecības drošības politikas veidošanai, analizējot apdraudējuma ainu, arī no kibernetikas viedokļa.
6. Sekmēt informācijas apmaiņu starp organizācijām, kas veic pētniecību, un organizācijām, kas finansē pētniecību, no vienas puses, un izlūkdatu vākšanas aģentūrām, no otras puses, piemēram, izmantojot klasificētus un neklasificētus brīfingus vai īpašus sadarbības koordinatorus.
7. Attīstīt vai stiprināt pārnozaru sadarbību pārvaldē, jo īpaši pulcējot politikas veidotājus, kuri atbild par augstāko izglītību, pētniecību un inovāciju, tirdzniecību, ārlietām un izlūkdatu vākšanu un drošību.
8. Gūt izpratni par nozares noturību, kā arī par piemērojamās pētniecības drošības politikas iedarbīgumu un samērīgumu, tostarp izmantojot regulāru noturības testēšanu un incidentu simulācijas, attiecīgā gadījumā apsverot Komisijas atbalstu.

9. Konkrēti pievērst uzmanību starptautiskajai sadarbībai jomās, kas ietver kritiski svarīgas zināšanas un tehnoloģiju, tostarp tās, kas apzinātas Komisijas Ieteikumā (ES) 2023/2113, un tādu kolektīvu riska novērtēšanu rezultātiem.
10. Lai nodrošinātu atbilstību piemērojamajiem Savienības eksporta kontroles noteikumiem attiecībā uz divējāda lietojuma precēm un ierobežojošiem pasākumiem, kas pieņemti, ievērojot LES 29. pantu un Līguma par Eiropas Savienības darbību 207. un 215. pantu, veikt valsts pasākumus, jo īpaši attiecībā uz nemateriālu tehnoloģiju nodošanu, kā arī stiprināt tādu ierobežojošu pasākumu īstenošanu un izpildi, kas attiecas uz pētniecību un inovāciju.
11. Proaktīvi dot ieguldījumu Savienības vienas pieturas aģentūras platformā ārvalstu iekļaušanās novēršanai pētniecības un inovācijas jomā, koplietojot rīkus un resursus, kas izstrādāti, izmantojot publisko finansējumu, ar mērķi sekmēt šo rīku un resursu pārrobežu ieviešanu un tos darīt pieejamus lietotājiem ērtā, pieklūstamā un drošā veidā.
12. Iesaistīties ar privāto sektoru nolūkā izstrādāt norādījumus uzņēmumiem, kuri iesaistīti pētniecībā un inovācijā, tostarp jaunuzņēmumiem, atvasuzņēmumiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem, kas intensīvi nodarbojas ar pētniecību. Šajā sakarā būtu jāpievērš uzmanība esošajiem noteikumiem, tostarp noteikumiem par divējāda lietojuma preču eksporta kontroli, ārvalstu ieguldījumu izvērtēšanai, kā arī pašreizējam darbam saistībā ar ieguldījumu ārvalstīs pārraudzību.
13. Attiecīgā gadījumā uz riska novērtējuma pamata apsvērt šajā ieteikumā ietverto pasākumu piemērošanu starptautiskās sadarbības pasākumiem, kas saistīti ar pētnieku mobilitāti.

Organizāciju, kas finansē pētniecību, loma

14. Sadarboties ar organizācijām, kas finansē pētniecību, lai mudinātu tās nodrošināt, ka:
- a) pētniecības drošība ir pieteikšanās procesa neatņemama sastāvdaļa, kurā ņem vērā dažādus faktorus, kas kopā nosaka projekta riska profilu. Mērķis ir iedrošināt atbalsta saņēmējus apsvērt kontekstu, kādā notiek sadarbība pētniecībā un inovācijā, un par to, kādi iemesli un (slēptie) plāni varētu būt iesaistīti, nodrošinot, ka potenciālie riski un apdraudējumi tiek apzināti pašā sākumā;
 - b) finansēšanai atlasītiem pētniecības projektiem, kas raisa bažas, tiek veikta riska izvērtēšana samērīgi to riska profilam, kuras rezultātā tiek panākta vienošanās par piemērotu riska pārvaldību, vienlaikus nodrošinot, ka dotācijas piešķiršana netiek nevajadzīgi aizkavēta, un izvairoties no nevajadzīga administratīvā sloga;
 - c) slēdzot pētniecības partnerības nolīgumus ar ārvalstu subjektiem, arī saprašanās memoranda veidā, tiek apsvērti iespējamie riski saistībā ar starptautisko sadarbību un ietverti būtiski pamatnosacījumi, piemēram, Savienības vērtību un pamattiesību ievērošana, akadēmiskā brīvība, savstarpīgums un intelektuālā īpašuma pārvaldības kārtība, tostarp rezultātu izplatīšana un izmantošana, rezultātu licencēšana vai nodošana un atvasinātu uzņēmumu veidošana, un paredzēta izstāšanās stratēģija gadījumā, ja netiek ievēroti nolīgumu nosacījumi;

- d) piemērojot aizsardzības pasākumus valstu finansēšanas programmās, tiek ņemti vērā attiecīgajās Savienības finansēšanas programmās piemērotie aizsardzības pasākumi;
- e) pieteikuma iesniedzēji cenšas iegūt garantijas no potenciālajiem partneriem attiecībā uz projektiem ar augstu riska profilu, piemēram, partnerības nolīgumā, ņemot vērā būtiskus pamatnosacījumus, piemēram, tos, kas uzskaitīti 15. punkta c) apakšpunktā;
- f) organizācijā, kas finansē, ir pieejamas atbilstošas speciālās zināšanas un prasmes, lai pievērstos bažām saistībā ar pētniecības drošību, kā arī pētniecības drošība ir integrēta esošajos pārraudzības un izvērtēšanas pasākumos, tostarp izsekojot incidentus un veicot savlaicīgus un ticamus pasākumus neatbilstības gadījumā.

Atbalsts organizācijām, kas veic pētniecību

15. Mudināt un atbalstīt organizācijas, kas veic pētniecību, lai tās:

- a) iesaistītos informācijas apmaiņā, mācīšanās no līdzbiedriem pasākumos, rīku un pamatnostādņu izstrādē un incidentu ziņošanā starp līdzbiedriem, kā arī apsvērtu resursu apvienošanu, lai optimāli izmantotu ierobežotos un izkaisītos resursus un speciālās zināšanas;
- b) īstenotu iekšējās riska pārvaldības procedūras sistemātiskā veidā, tostarp izmantojot riska izvērtēšanu, veicot potenciālo partneru uzticamības pārbaudi un iekšējās lēmumu pieņemšanas līmeņa paaugstināšanu tādu jautājumu gadījumā, kuri raisa bažas, vienlaikus izvairoties no jebkāda nevajadzīga administratīvā sloga;

- c) slēdzot pētniecības partnerības nolīgumus ar ārvalstu subjektiem, arī saprašanās memoranda veidā, apsvērtu iespējamos riskus saistībā ar starptautisko sadarbību un ietvertu būtiskus pamatnosacījumus, piemēram, Savienības vērtību un pamattiesību ievērošana, akadēmiskā brīvība, savstarpīgums un intelektuālā īpašuma pārvaldības kārtība, tostarp rezultātu izplatīšana un izmantošana, rezultātu licencēšana vai nodošana un atvasinātu uzņēmumu veidošana, un paredzētu izstāšanās stratēģiju gadījumiem, ja netiek ievēroti nolīgumu nosacījumi;
- d) novērtētu riskus, kas saistīti ar ārvalsts valdības finansētām talantu programmām pētniecībā un inovācijā, jo īpaši koncentrējoties uz nevēlamiem pienākumiem, ko uzliek saņēmējiem, un garantētu, ka ārvalsts valdības sponsorētie klātienes kursu un apmācības kursu nodrošinātāji ievēro uzņēmējstādes pamatuzdevumu un noteikumus;
- e) ieguldītu speciālās iekšējās pētniecības drošības zināšanās un prasmēs, noteiktu atbildību par pētniecības drošību attiecīgajos organizatoriskajos līmeņos un ieguldītu kibernetikā un tādas kultūras izveidē, kurā atvērtība un drošība ir līdzsvarā;
- f) sekmētu jaunu un esošo pētniecības darbinieku piekļuvi mācību programmām, tostarp tiešsaistes kursiem, kā arī izstrādātu izglītības un mācību programmas, kuru mērķis ir apmācīt drošības konsultantus un citus attiecīgus dalībniekus, un apmācīt darbā pieņemējus un darbiniekus, kas nodarbojas ar internacionalizāciju, strukturālās pārbaudes procesā pārbaudīt un atklāt elementus, kas raisa bažas, pieteikumus uz pētniecības amatiem, jo īpaši pētniecības jomās, kas ietver kritiski svarīgas zināšanas un tehnoloģijas;

- g) zinātniskajās publikācijās un visos citos pētniecības rezultātu izplatīšanas veidos nodrošinātu pilnīgu finansējuma avotu un pētniecības darbinieku saikņu pārredzamību, izvairoties no tā, ka atkarība no ārvalstīm un interešu konflikti vai saistības ietekmē pētniecības kvalitāti un saturu;
- h) ieviestu gan fizisku, gan virtuālu nodalīšanu, garantējot, ka tādās jomās kā laboratorijas un pētniecības infrastruktūra, dati un sistēmas, kas ir īpaši sensitīvas, piekļuve tiek piešķirta, stingri pamatojoties uz nepieciešamību zināt, un tiešsaistes sistēmām ir ieviesti stingri kiberdrošības pasākumi;
- i) novērtētu riskus, kas saistīti ar aprīkojumu, laboratorijām un pētniecības infrastruktūrām, ko sponsorē subjekti, kuri ir iedibināti vai tiek kontrolēti trešās valstīs, vai kas iegādātas no tādiem subjektiem, īpašu uzmanību pievēršot jebkādiem nevēlamiem pienākumiem, kas uzlikti uzņemošajām organizācijām;
- j) nodrošinātu, ka tiek novērsta tieša un netieša visu veidu diskriminācija un stigmatizācija, aizsargāta individuālā drošība, īpašu uzmanību pievēršot izcelsmes valsts īstenotai diasporas piespiešanai un citiem ļaunprātīgas ietekmes veidiem, kas var izraisīt pašcenzūru un ietekmēt iesaistīto ārvalstu pētnieku, doktorantu un studentu drošību, un ka tiek ziņots par incidentiem.

IESAKA KOMISIJAI:

16. Pilnībā izmantot atvērto koordinācijas metodi, jo īpaši EPT pārvaldības struktūras, un atbalstīt šā ieteikuma īstenošanu, palielinot informētību, atvieglojot un veicinot mācīšanos no līdzbiedriem, dodot iespēju veidot spējas, kā arī sekmējot politikas saskaņotību; iekļaut šā ieteikuma saturu arī attiecīgo stratēģisko platformu un padomju darba kārtībās.
17. Izstrādāt un uzturēt Savienības vienas pieturas aģentūras platformu cīņai pret ārvalstu iejaukšanos pētniecībā un inovācijā, kuras mērķis ir konsolidēt visus attiecīgos datus, rīkus, ziņojumus un citus resursus, kas izstrādāti Savienības, valstu, reģionālā, organizāciju līmenī vai ārpus Savienības, vienlaikus nodrošinot, ka tie tiek sniegti lietotājiem ērtā, pieklūstamā un drošā veidā.
18. Atbalstīt pierādījumu vākšanu politikas veidošanai pētniecības drošības jomā un pulcēt dalībvalstu un ieinteresēto personu attiecīgās speciālās zināšanas, kā arī izpētīt un novērtēt iespējas, kā šajā sakarā sniegt strukturētāku atbalstu, piemēram, izmantojot Eiropas Pētniecības drošības ekspertīzes centru, ņemot vērā esošās struktūras un sasaistot to ar vienas pieturas aģentūras platformu, turklāt ar laiku varētu pievienot papildu funkcijas, lai atbalstītu dalībvalstis un pētniecības un inovācijas nozari.
19. Sadarbībā ar Savienības Augsto pārstāvi ārlietās un drošības politikas jautājumos uzlabot politikas veidotāju izpratni par stāvokli, strukturāli novērtējot hibrīddraudus, kas ietekmē pētniecības un inovācijas ekosistēmu.

20. Izstrādāt noturības testēšanas metodiku pētniecību veicošām organizācijām, kuru dalībvalstis ar savām organizācijām, kas veic pētniecību, var izmantot brīvprātīgi.
21. Kopā ar dalībvalstīm un iesaistot ieinteresētās personas, turpināt darbu pie kritiski svarīgu tehnoloģiju riska novērtēšanas, kā arī iesaistīties dialogā, lai nodrošinātu informācijas apmaiņu un konsekvenci pieejā riska izvērtēšanai un pētniecības drošības garantijām valstu finansēšanas programmās un attiecīgajās Savienības finansēšanas programmās.
22. Izstrādāt rīkus un resursus, kas attiecas gan uz visām valstīm bez izšķirības, gan uz konkrētām valstīm, lai sniegtu atbalstu organizācijām, kas veic pētniecību, potenciālu trešo valstu partneru uzticamības pārbaudē.
23. Kopā ar Savienības līmeņa ieinteresēto personu organizācijām reizi divos gados rīkot nozīmīgu pasākumu par pētniecības drošību, kura mērķis ir apmainīties ar informāciju un risinājumiem.
24. Pēc vajadzības sagatavojot skaidrojošus norādījumus par riska izvērtēšanas procedūru izstrādi, kā arī par attiecīgo Savienības tiesību aktu piemērošanu. Tas īpaši attiecas uz eksporta kontroles noteikumiem, sevišķi nemateriālu tehnoloģijas nodošanu, vīzas prasībām ārvalstu pētniekiem, kā arī dažu atvērtās zinātnes un intelektuālā īpašuma pārvaldības prasību interpretāciju pētniecības drošības rakursā.
25. Sadarboties ar pētniecības un inovācijas nozari un dalībvalstīm, lai novērtētu, kā vislabāk palielināt pētniecības finansējuma avotu un pētnieku saikņu pārredzamību.

26. Stiprināt dialogu un sadarbību ar starptautiskajiem partneriem pētniecības drošības jomā, apmainoties ar informāciju un pieredzi, apmainoties ar paraugpraksi un meklējot veidus, kā saskaņot aizsardzības pasākumus, kā arī ņemt vērā iespēju panākt vienotu Savienības viedokli par šo tematu daudzpusējos forumos.

Progresā pārraudzība

27. Komisija tiek aicināta pārraudzīt progresu, kas panākts šā ieteikuma īstenošanā, pārredzamā veidā un pamatojoties uz skaidriem rādītājiem, ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm un pēc apspriešanās ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, izmantojot EPT politikas platformu, un reizi divos gados ziņot Padomei savā divgadu ziņojumā par globālo pieeju pētniecībai un inovācijai un esošajos ziņojumos par Pētniecības un inovācijas pamatprogrammu.
28. Ņemot vērā to, ka ir steidzami vajadzīga kopīga reakcija, dalībvalstis tiek aicinātas īstenot šo ieteikumu un sniegt Komisijai informāciju par savu valsts pieeju (minēta 3. ieteikumā dalībvalstīm), lai sniegtu ieguldījumu iepriekš minētajās Komisijas pārraudzības un ziņošanas darbībās.

29. Pēc padziļinātas novērtēšanas un ņemot vērā ģeopolitiskās situācijas attīstību, var ierosināt nākamās pasākumus un aktus.

Briselē,

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs / priekšsēdētāja*
